

Araştırma Makalesi

Gönderim Tarihi: 16.04.2019 Yayına Kabul Tarihi: 04.07.2019

MİLLİ MÜCADELE DÖNEMİ MİZAH BASINI: GÜLERYÜZ DERGİSİ VE SEDAT SİMAVİ KARİKATÜRLERİ

Mustafa BÖYÜK*

Özet

Kamuyunun oluşturulmasında basın, geçmişten bu yana en etkin kullanılan araçların başında yer almaktadır. Milli Mücadele Dönemi olarak nitelendirilen 1919-1922 yılları arasında savaş sadece cephede gerçekleşmemiştir. Toplumun bilgilendirildiği ve gelişmelerin takip edildiği basın alanında da adeta bir savaş yaşanmıştır. Bu dönemde Türk toplumuna moral verme ve halka Milli Mücadele'yi benimsetmede basın önemli rol oynamıştır. Okuma-yazma oranlarının düşük olduğu bu dönemde mizah dergileri topluma Milli Mücadele'yi karikatürlerle anlatarak önemli bir görev üstlenmiştir. Milli Mücadele'yi destekleyen Sedat Simavi'nin çıkardığı Güler yüz dergisi dönemin en etkin mizah yayını olarak yer almıştır. Bu çalışmada Milli Mücadele Dönemi mizah basınının genel durumuna değinilmiştir. Ardından Sedat Simavi'nin çıkardığı Güler yüz dergisine ve bu dergide çizdiği karikatürlerin Milli Mücadele Dönemi'nde yaşanan olaylarla ilişkilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Milli Mücadele, Sedat Simavi, Güler yüz, Karikatür, Mizah

HUMOR PRESS IN THE NATIONAL STRUGGLE PERIOD: GÜLERYÜZ MAGAZINE AND CARTOONS BY SEDAT SİMAVİ

Abstract

In forming the public opinion, the press has been at the forefront of the most effective instruments since the past. Between 1919 and 1922, characterized as the National Struggle Period, the war was not realized only on the battlefield line. There was a war in the press area where the society was informed and the developments were followed. In this period, the press has played an important role in giving morale to the Turkish society and adopting the National Struggle. In this period where literacy rates are low, collecting humor magazines has played an important role by telling the National Struggle with cartoons. Güler yüz magazine published by Sedat Simavi who supported the National Struggle took place as the most effective humor publication of the period. In this study, the situation of the humor press in the National Struggle Period was mentioned. Then, it was aimed to determine the relations between the Güler yüz magazine was published by Sedat Simavi and the cartoons drawn by Sedat Simavi in this magazine with the events that took place in this National Struggle period.

Keywords: National Struggle, Sedat Simavi, Güler yüz, Cartoon, Humor

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı

ORCID No: 0000-0002-1010-9048

ATIF: Büyük, M. (2019). "Milli Mücadele Dönemi Mizah Basını: Güler yüz Dergisi Ve Sedat Simavi Karikatürleri". *Simetrik İletişim Araştırmaları Dergisi*. 1 (2): 136-147.

1. Giriş

Karikatür, İnsan ve toplumla ilgili her tür olayı konu alarak abartılı bir biçimde veren, düşündürücü ve güldürücü resimdir (TDK, 2019). Kişileri konu alan çizimlere portre karikatürü, olayları konu alan çizimlere portre karikatürü, olayları konu alan çizimlere de konulu karikatür ismi verilmektedir (AnaBritannica, 2000: 4-5). Karikatür, çizimler bütünüyle oluşturulmuş ve görsel odaklı yorumlanması gereken bir olgudur. Güldürmenin iletişimin temel unsurlarıyla birlikte işlendiği karikatürde hedef kitleye mesajlar mizah kullanılarak aktarılır. Karikatür yayıncılığın teknik açıdan gelişimiyle eş olarak bir gelişim göstermiştir. Gazete ve dergi yayıncılığının başlarında mizahi çizimlere yer verilmesiyle karikatür, toplumsal anlamda fark edilmeye başlamıştır. Karikatürün reklam ve propaganda unsuru olarak kullanımıyla ise bu yaygınlık daha da genişlemiştir. (Topuz, 1986: 93). Bu bağlamda karikatürler geçmişten bu yana kritik zamanlarda toplumsal düşünceleri yönlendirmede etkili birer unsur olarak yer almıştır.

Mustafa Kemal Paşa önderliğinde dönemin dünya devi olarak nitelendirilen güç ittifaklarına karşı gösterdiği Millî Mücadele’de en büyük güç unsurları Türk milletinin istiklâl fikrine ve liderine inancı olmuştur. 19 Mayıs 1919 tarihinde Mustafa Kemal Paşa’nın Samsun’a çıkmasıyla Türk milletinin ona olan inancı ve desteği Millî Mücadele’nin başlangıç noktasını teşkil etmiştir. Mustafa Kemal Paşa’nın önderliğinde verilen Millî Mücadele sadece cephede askeri olaylarla değil, halkın tamamının katıldığı bir süreci temsil etmiştir (Akbaba ve Birbubak, 2009: 1252). Bu dönemde halkın bilgilendirilmesi ve Millî Mücadele’nin anlatılmasında yazılı basının etkisi radyo, televizyon ve internet gibi iletişim araçlarının bulunmadığı bir toplumda daha da önemli hale gelmiştir. Millî Mücadele dönemi olarak adlandırılan 1919-1922 yılları arasında kamuoyunun oluşmasında en etkili iletişim aracı olarak gazeteler öne çıkmıştır. Bu bağlamda Millî Mücadele’de verilen savaş basın alanında da verilmiştir.

Millî Mücadele’ye destek veren gazetelerin yazıları ve haberleri birçok defa sansüre uğramıştır. Bu gazeteler zaman zaman yazısız ve resimsiz şekilde yayınlanmıştır (Okay, 2004: 9). Toplumun Millî Mücadele’ye olan inancını canlı tutmada mizah basını bu dönemde önemli bir rol üstlenmiştir. Okuryazarlık oranlarının düşük olduğu bu dönemde karikatürlerle mizah dergileri topluma Millî Mücadele’yi anlatmıştır.

Cumhuriyet ilan edilene kadar geçen sürede ve Kurtuluş Savaşı’nı da kapsayan dönemde Sedat Simavi tarafından çıkartılan, Güleryüz dergisi Millî Mücadele’yi açık şekilde savunan yayın politikası izlemiştir. Karikatürlerinde savaşılan düşmanları hedef alan Güleryüz, Millî Mücadele’ye muhalif olan yurt içindeki gazetecileri de ağır şekilde eleştirerek

karikatürlerine yansıtmıştır. Bu bağlamda çalışmada Gülyüz dergisi ve Sedat Simavi' nin Milli Mücadele döneminde gerçekleştirdiği yayıncılık faaliyetlerine yer verilmiştir. Milli Mücadele döneminde mizah basınının özelliklerine ve etkilerine yer verildiği çalışmada, Sedat Simavi' nin Gülyüz dergisinde çizdiği karikatürler ve bu karikatürlerin o dönemde hangi olaylarla ilişkili olduğu aktarılmıştır. Çalışmanın son bölümünde ise Gülyüz mizah dergisinde Sedat Simavi tarafından çizilen karikatürler içerik analizi yöntemi kullanılarak incelenmiştir.

2. Milli Mücadele Dönemi Mizah Basını

Osmanlı İmparatorluğu, Birinci Dünya Savaşı'nı kaybeden ülkeler arasında kabul edilmesiyle İngilizlere ait savaş gemileri İstanbul Boğazı'nı işgal etmiştir. Bu işgal Milli Mücadele' nin başlamasındaki etkenlerden birisi olmuştur. Bu dönemde ilk olarak 1918 yılında Mustafa Kemal Paşa ve Fethi Okyar İstanbul'da "Minber" adlı gazeteyi çıkarmıştır. Ardından 19 Mayıs 1919'da Mustafa Paşa'nın Samsun'a ulaşmasıyla, kongreler döneminde "İrade-i Milliye" ve "Hâkimiyet-i Milliye" gazeteleri ile Milli Mücadele'nin basın yoluyla halka anlatılması amaçlanmıştır (Değirmencioğlu, 2015: 204).

Anadolu'da ve sonrasında İstanbul'da halkın işgallere karşı gösterdiği direniş hareketleri giderek yaygın hale gelmiştir. İstanbul'da artık Anadolu'daki düşmanlara karşı gelişen direniş hareketine destek vermeye başlamıştır. Bu destek Anadolu'ya asker ve cephane gönderilmesiyle sağlanırken, bir yandan da basın aracılığı ile gerçekleşmiştir. Milli Mücadele süresince İstanbul basınında Ali Kemal'in Peyam-ı Sabah'ı ile Refii Cevad'ın Alemdar'ı genel olarak Anadolu'daki direniş hareketine karşı bir yayın politikası izlemiştir. Velid Ebüzziya' nın Tevhid-i Efkûr'ı başta olmak üzere Akşam, İleri, Vakit gibi gazeteler ise Milli Mücadele'ye yoğun İngiliz sansürüne rağmen destek vermişlerdir. Milli Mücadele'ye destek veren bu gazetelerin yazıları ve haberleri birçok defa sansüre uğramıştır. Bu gazeteler zaman zaman yazısız ve resimsiz şekilde yayınlanmıştır. Bazı zamanlar sansürden dolayı gazetelerde oluşan bu boşluklara "sansürce tayıyılmıştır" ibaresi yazılarak gazetenin sansüre uğradığı açıkça ifade edilmiştir (Okay, 2004: 9). Milli Mücadele dönemi olan 1919-1922 yılları arasında Türk basını Milli Mücadele'yi destekleyenler ve karşısında olanlar şeklinde ikiye ayrılmıştır. Bu ayrışma mizah basınında da yaşanmıştır.

Türk milleti Milli Mücadele döneminde bir bütün halinde güçlülere karşı savaşmaya devam ederken en çok moral, güven ve umuda ihtiyaç duymuştur. İşgalin gerçekleştiği, toplumun umutsuzluğa kapıldığı anlarda bile moralini ve güvenini koruyan Türkiye Büyük Millet Meclisi ve basının önemli bir bölümü kazanmaya olan inancını yitirmemiştir. Özellikle

mizah dergileri bu dönemde halkın moralini yüksek tutma açısından önemli bir fonksiyonu yerine getirmiştir (Okay, 2004: 6).

Toplumda okuma-yazma oranının düşük olduğu Milli Mücadele yıllarında, kısmen resimli ve karikatürlü yayınlanan mizah dergileri Türk halkına umut, moral ve güven vererek kamuoyu oluşturmuştur (Şen, 2003: 289). 15 Mayıs 1919'da Yunanlıların İzmir'i işgal etmesiyle Milli Mücadele daha da önem kazanmış, karikatür de bu savaşın içinde yer almıştır (Çeviker, 1991: 22). Türkiye Büyük Millet Meclisi açıldıktan sonra, kesin zafer ilan edilene kadar geçen iki senede mizah dergileri hem yazıları hem de karikatürleriyle Millî Mücadele'ye destek vermiştir (Okay, 2004: 6). Basın cephesinde sürdürülen bu Milli Mücadele'de yer alan yer alan karikatüristler ve yazarlar, dünya tarihinde örneği görülmemiş bir savaş vermiş, İstanbul'da uygulanan sansüre rağmen, Millî Mücadele'nin her başarısını büyük bir heyecanla duyurup, halka moral veren yayınlar yapmışlardır (Şen, 2003: 289). Böyle zor bir dönemde ve ağır sansür altında İstanbul'daki mizah basını da Anadolu'da yürütülen mücadeleye destek olmuştur (Okay, 2004: 9). Bu bağlamda Milli Mücadele'yi destekleyen Sedat Simavi' nin çıkardığı "Güleryüz" dergisi ve Milli Mücadele'nin karşısında yer alan Refik Halid Karay'ın çıkardığı "Aydede" dergisi dönemin önde gelen mizah dergileri olarak yer almıştır.

3. Sedat Simavi ve Güleryüz

Sedat Simavi henüz Galatasaray Sultanisi' nde lise öğrencisi olduğu yıllarda çizgi, resim, karikatür gibi yetenekleriyle öne çıkmıştır. Simavi' nin okul sıralarında amatör olarak çizdiği karikatürleri muhtelif dergilerde yayınlanmaya başlamıştır. İlk karikatürleri Kehkeşan, Djin, Zeka, Eşek ve Köylü gibi dergilerde görülmeye başlayınca Sedat Simavi' ye karşı basın alanında bir ilgi başlamıştır. Bu ilgi Simavi' nin kendi deyişiyle "ona bir kuvvet verir." (Gökman, 1970: 3-4). Sedat Simavi' nin karikatür çizimindeki yeteneği basın dünyasına girmesini sağlamıştır. 1916 yılında "Hande" adlı dergiyi çıkaran Sedat Simavi, daha sonraki yıllarda mizah türünde yayın yapan "Diken" dergisini, aylık kadınlara yönelik "İnci" dergisini, magazin türündeki haftalık "Hanım" ve aylık olarak yayınlanan "Yeni İnci" dergilerini çıkarmıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nun düşman işgaline uğradığı yıllarda topluma umut verme amacıyla gündelik bir gazete olarak Simavi tarafından çıkarılan "Dersaadet" sansür baskısına dayanamayarak 127. sayısında yayın hayatını sonlandırmıştır. Ardından ikinci günlük gazete olarak "Payitaht" ı yayımlamış, ancak bu gazetenin de yayın hayatı kısa olmuştur (İnuğur, 1992: 113-115). Sedat Simavi Milli Mücadele Dönemi'nde ise haftalık olarak yayınlanan politik ve mizahi bir dergi olan Güleryüz'ü çıkarmıştır. İstanbul'da ki

gazetelerin pek azının desteklediği Milli Mücadele’de “Güleryüz” adeta İstanbul ile Anadolu arasındaki bir köprü görevini üstlenmiştir. 5 Mayıs 1921 tarihinde renkli kapak, renkli karikatürler ve içeriğiyle yayın hayatına başlayan “Güleryüz”, henüz ilk sayısından Anadolu’da ki Milli Mücadele’ye cephe alanlara karşı bir duruş sergilemiştir.

Resim 1: Güleryüz Dergisi, 5 Mayıs 1921, Sayı:1

1 Nisan’da kazanılan II. İnönü Savaşı’nın etkisiyle çizilen Güleryüz’ün ilk sayısının kapağındaki karikatürde beyaz atın üzerinde oturan ve arkasında Türk bayrağı bulunan Mustafa Kemal Paşa’ya yer verilerek derginin Milli Mücadele’de durduğu taraf açıkça ifade edilmiştir (Demirkol, 2015: 141). Haftalık olarak perşembe günleri yayınlanan Güleryüz, 22 Haziran 1922 tarihinde 60. sayısından itibaren pazartesi ve perşembe günleri olmak üzere haftada iki gün yayınlanmaya başlamıştır. Güleryüz yayın periyodunun değişmesiyle tasarımı da değiştirmiştir. Her sayının kapağında artık tek bir karikatür değil, diğer gazeteler gibi çoklu kısımlardan oluşan mizanpaj uygulanmaya başlamıştır. 6 sayı haftada iki kez yayınlanan Güleryüz 66. sayıyla birlikte tekrar perşembe günleri olmak üzere haftada bir yayınlanmaya

başlamıştır. Haftada bir gün yayın periyoduna dönen Gülerüz eski mizanpajı olan tek karikatürlü kapak tasarımlarını tekrar kullanmaya başlamıştır (Demirkol, 2015: 143).

Sedat Simavi' nin aynı zamanda çizeri de olduğu Gülerüz'de Cevat Şakir (Kabağaçlı/ Halikarnas Balıkcısı), Ahmet Rasim, Ercüment Ekrem (Talu), Fazıl Ahmet (Aykaç), Abdülbaki Aziz, Yusuf Ziya (Ortaç), Necdet Rüştü (Efe), Selami İzzet (Sedes), Vedat Örfi (Bengu), Orhan Seyfi (Orhon) gibi isimler yazar ve çizer olarak yer almıştır (Demirkol, 2015, 146). Sansür başta olmak üzere birçok zorluklara karşı yayın hayatını sürdüren Gülerüz son sayısını 14 Ağustos 1924 tarihinde yayınlanmıştır. Kapandığı tarihe kadar yayınlanan 122 sayıyla Gülerüz Milli Mücadele Dönemi'nin en uzun ömürlü mizah dergisi olmuştur. Gülerüz son yayınladığı tarihe kadar Anadolu'daki Milli Mücadele yanlısı bir yayın politikası izlemiş, hem karikatürleriyle hem de yayınladığı yazılarla cesur bir biçimde Ankara'yı ve Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni desteklemiştir (Okay, 2004: 9).

4. Çalışmanın Kapsam ve Sınırlılıkları

Kurtuluş Savaşı döneminde mizah basınının önde gelen yayınlarından birisi Gülerüz dergisi olmuştur. Milli Mücadele'ye millet desteğinin sağlanması ve toplumsal moralin üst düzeye çıkarılması amacıyla yayımlanan Gülerüz dergisi çalışmaya dâhil edilmiştir. 122 sayı yayımlanan ve Kurtuluş Savaşı döneminin en uzun süre çıkarılan mizah dergisi olan Gülerüz'ün karikatürlerine Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın internet sitesinde yer alan albümler kısmından ulaşılabilmektedir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2004). Gülerüz dergisindeki karikatürler bu albüm üzerinden incelenmiştir. Çalışmanın sınırlılığında ise bu albümde yer alan Gülerüz mizah dergisinde Sedat Simavi tarafından çizilen 4 adet karikatür ve bu karikatürlere bağlı yazılar araştırmaya dâhil edilmiştir. Gazetenin diğer sayfalarındaki içerikler çalışmada yer almamaktadır.

5. Araştırma: Gülerüz Dergisi'ndeki Sedat Simavi Karikatürlerinin İçerik Analizi

Gülerüz, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin (TBMM) açılmasından yaklaşık bir yıl sonra ve Milli Mücadele'nin en çetin dönemlerinin yaşandığı dönemde yayın hayatına başlamıştır. Bu döneme kadar TBMM'nin uluslararası alanda kazandığı ilk siyasi ve askeri başarı olan Doğu Cephesi'ndeki zafer sonucunda Gümrü Antlaşması imzalanmıştır. Sonrasında sıra asıl savaş olarak nitelendirilen Batı Cephesi'nde Yunanlılar ile yapılacak savaşa gelmiştir. 15 Mayıs 1919'da İzmir'i işgal eden Yunanlılar, Anadolu'ya doğru ilerleyerek işgali genişletmeye başlamışlardır. Yunanlılar' ın ilerlemesini Birinci ve İkinci

İnönü Savaşları ile durdurulmuştur. Türk halkının Milli Mücadele'ye inancının arttığı bu dönemde ortaya çıkan dönemde Güleryüz, izlediği yayın politikasıyla Ankara'nın yanında yer almış (Değirmencioğlu, 2015: 209), halkın moraline yükseltmeye yönelik Sedat Simavi başta olmak üzere çizerlerinin karikatürleriyle Milli Mücadele'nin destekçisi ve savunucusu olmuştur.

Güleryüz dergisinde Sedat Simavi'nin çizdiği karikatürlerin incelendiği çalışmada şu sorulara cevap aranacaktır:

- S1: Karikatürlerde Mustafa Kemal Paşa nasıl çizilmiştir?
- S2: Karikatürlerin içeriklerinde Yunanistan ordusu ve yetkilileri nasıl yansıtılmıştır?
- S3: Dönemin muhalif basını karikatürlerde nasıl yansıtılmıştır?

5.1. Araştırma Yöntemi

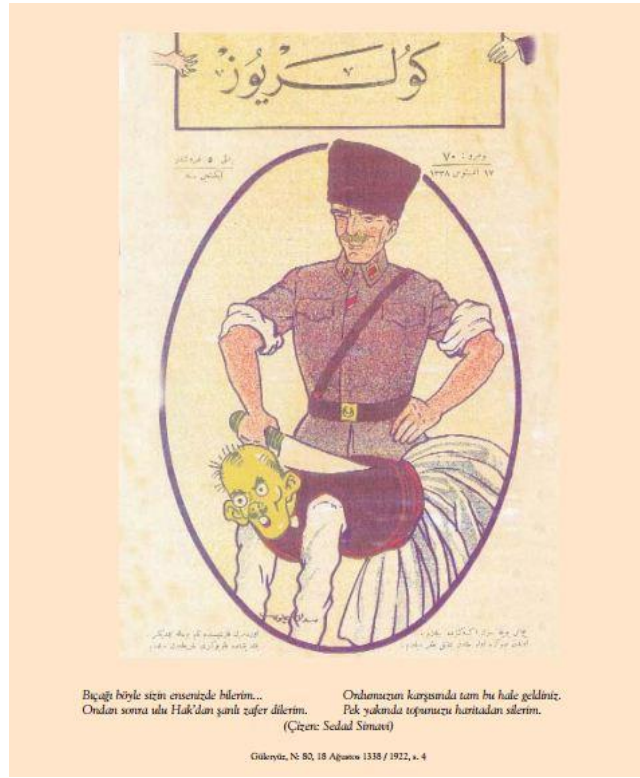
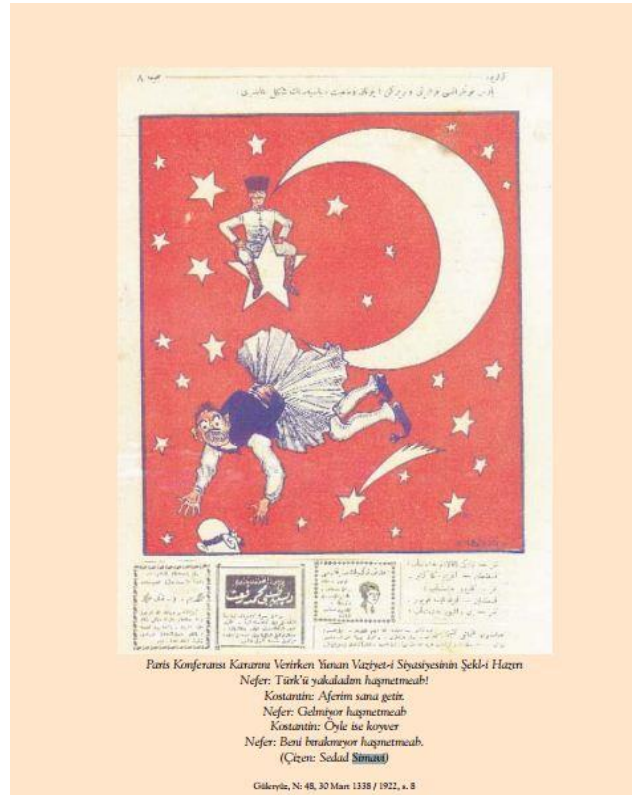
Araştırmada Güleryüz mizah dergisinde Sedat Simavi tarafından çizilmiş karikatürler içerik analizi yöntemi kullanılarak incelenecektir. Bu kapsamda karikatürlerde hangi konuların anlatılmaya çalışıldığı ve çizimlerin neleri temsil ettiği araştırılacaktır.

5.2. Araştırma Bulguları

Çalışmada Kültür ve Turizm Bakanlığı albümü üzerinden ulaşılan ve Güleryüz dergisinde Sedat Simavi tarafından çizilen karikatürler belirlenmiştir. Bu kapsamda 4 adet karikatür yer almaktadır. Çalışmanın amacı Sedat Simavi'nin Güleryüz mizah dergisindeki karikatürlerini incelemek olduğundan dolayı dergide yer alan karikatürler araştırmaya dâhil edilmemiştir.

- **S1:** Karikatürlerde Mustafa Kemal Paşa nasıl çizilmiştir?

Çalışma kapsamında Güleryüz dergisinde Sedat Simavi tarafından çizilen karikatürlerde Mustafa Kemal Paşa'nın nasıl yansıtıldığı araştırılmıştır.

Resim 2: Gülerüz Dergisi, 18 Ağustos 1922, Sayı:80 (Çizer: Sedat Simavi)**Resim 3: Gülerüz Dergisi, 30 Mart 1922, Sayı:48 (Çizer: Sedat Simavi)**

Gülerüz'de ki Sedat Simavi karikatürlerinde Mustafa Kemal Paşa tek başına çok az yer almakta, sıklıkla Yunan ordusu veya Yunan Kralı Konstantin ile beraber çizilmiştir.

Simavi, Konstantin'le beraber çizdiği karikatürlerde genellikle Kral'ın Mustafa Kemal Paşa karşısında düştüğü mağlup durum yansıtmıştır. Bu karikatürlerde Mustafa Kemal Paşa bazen mağrur bir şekilde Konstantin'in konuşmasını dinler bazen elindeki bıçağı Kral'ın boynuna dayayarak zafer bıçağını bilemek üzere beklemektedir. Konstantin'in etek giyip Türk bayrağının ucuna takıldığı, Mustafa Kemal Paşa'nın ise bayraktaki yıldızın üzerinde oturduğu karikatürler çizen Simavi, bir başka karikatüründe Mustafa Kemal Paşa'yı Yunan Küçük Asya İşgal Orduları Başkomutanı Papulas ve Başbakan Gunaris ile aynı karelerde çizmiştir (Okay, 2004: 20).

- **S2:** Karikatürlerin içeriklerinde Yunanistan ordusu ve yetkilileri nasıl yansıtılmıştır?

Resim 2: Gülelyüz Dergisi, 23 Eylül 1921, Sayı:21 (Çizer: Sedat Simavi)

Yunan Kralı Konstantin, İnönü savaşlarından yenilen Yunan ordusunun moralini düzeltmek amacıyla, işgal ordusunun komutanı olmak üzere İzmir'e gelmiştir. Burada Yunan askerlerin işgali genişletmek isteklerini "Ankara'ya" sloganlarıyla karşılanan Kral Konstantin 7 Temmuz 1921'de Yunan Savaş Konseyi toplayarak savaş kararı almıştır. Böylece 10 Temmuz 1921'de başlayıp 25 Temmuz 1921'e kadar süren Kütahya-Eskişehir savaşları başlamıştır. Savaşın sonucunda Türk ordusu Sakarya Nehri'nin doğusuna kadar çekilmiştir. Bu savaştan sonra 23 Ağustos 1921'de başlayan ve 22 gün süren Milli Mücadele'nin kaderini belirleyen en uzun savaş olan Sakarya Savaşı başlamıştır. 13 Eylül 1921 tarihinde Türk

ordusunun zaferiyle sonuçlanan Sakarya Savaşı ile Yunan ordusunun taarruz gücü de tamamıyla kırılmış ve tekrar Sakarya nehrinin batısına geri çekilmiştir (Okay, 2004: 15-17). Sedat Simavi bunun üzerine 23 Eylül 1921 tarihinde Gülerüz'de Yunanlıların mağlubiyetini konu alan bir karikatür çizmiştir. Kral Konstantin'i alaya alan bu karikatürde bir Osmanlı vatandaşı Kral Konstantin'e doğru bıyığını burarak "Nasılmış, düdüğümlü Ankara'ya girerken ayağını kundura mı sıktı?" demektedir. Sedat Simavi bu karikatürü Konstantin'in Sakarya Savaşı'nın başında Yunan ordusuna verdiği Ankara'ya yürüme emrine karşılık olarak çizmiştir. Semavi, Konstantin'e karikatürlerinde 'Kosti', 'çorbacı' gibi lakaplar takarak alaycı şekilde yer vermiştir.

- S3: Dönemin muhalif basını karikatürlerde nasıl yansıtılmıştır?

Resim 4: Gülerüz Dergisi, 29 Eylül 1921, Sayı:22 (Çizer: Sedat Simavi)

Sedat Simavi' nin Sakarya Savaşı'ndan sonra çizdiği bir başka karikatür ise Milli Mücadele'ye karşı olan muhalif basınla ilgilidir. Peyam-ı Sabah gazetesi yazarı Ali Kemal ve Milli Mücadele'ye karşıt yayın yapan Aydede mizah dergisinin sahibi Refik Halid bu karikatürde hedef alınmıştır. 29 Eylül 1921 tarihinde Gülerüz'de yayımlanan karikatürde Yunan Kral Konstantin Türk askeri tarafından zincire vurulmuş bir şekilde çerçeve içinde

çizilmiştir. Çerçevenin kenarlarından endişeli ve korkulu şekilde başlarını çıkarmış bir şekilde Ali Kemal ve Refik Halid çizilmiştir. Ali Kemal ve Refik Halid'in bir ağızdan "Eyvah bu bazicede! Bizler yine yandık." cümlesini söylediğine yer verilmiştir.

Sedat Simavi alınan zaferin ardından düşmandan sonra karikatürlerinde Milli Mücadele'ye muhalif olanları konu almıştır. Yukarıda yer alan karikatürde oyun anlamına gelen "bazicede" kelimesini kullanarak karikatürde kullandığı "Eyvah bu oyunda yine biz yandık" cümlesi ile Ali Kemal ve Refik Halid'in Milli Mücadele'nin başarısından dolayı endişe içerisinde olduklarını ve onlarında kaybeden taraf olduklarını ifade etmiştir. Simavi bu karikatürüyle düşmanın sadece cephede değil muhalif basın da Milli Mücadele'ye karşı duruş sergileyerek düşmanla ortak hedefte hareket ettiğini anlatmaya çalışmıştır.

Bu örnekler çerçevesinde Sedat Simavi Gülyüz dergisinde çizdiği karikatürlerde ağırlıklı olarak Milli Mücadele'yi yürüten Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı ve daha sonra Başkumandan olan Mustafa Kemal Paşa'yı, Yunan Kralı Konstantin'i ve Milli Mücadele'ye muhalif olan Ali Kemal ile Refik Halid' i işlemiştir.

Sonuç

Türk milletinin Anadolu topraklarında var olma savaşını verdiği Milli Mücadele döneminde halkın desteğini almak en önemli unsur olmuştur. Bu desteğin sağlanmasında en önemli görev kitle iletişim araçlarından yazılı basına yani gazete ve dergilere düşmüştür. Halkın moralini yükseltmek ve mücadeleye destek vermesine katkı sağlayan yazılı basın türlerinden birisi de mizah basını olmuştur. Sedat Simavi' nin çıkardığı Gülyüz dergisi bu dönemde Milli Mücadele'yi doğrudan savunarak halka moral vermiş ve Milli Mücadele'nin güçlü bir destekçisi olmuştur.

Sedat Simavi, Gülyüz'de Mustafa Kemal Paşa'nın aldığı başarıları savunan ve öven karikatürler çizerek halkın Mustafa Kemal Paşa önderliğinde Milli Mücadele etrafında toplanmasını sağlamıştır. Simavi, Kral Konstantin ile ilgili çizdiği karikatürlerde onu hafife alıp alay ederek topluma moral vermiştir. Sedat Simavi Milli Mücadele'ye karşı bir yayın politikası izleyen muhalif basına da karikatürlerinde yer vererek özellikle Peyam-ı Sabah'ın başyazarı Ali Kemal ile Aydede mizah dergisinin sahibi Refik Halid Karay'ı eleştiren ve alaya alan karikatürler çizmiştir. Sedat Simavi, Gülyüz dergisinde temel olarak Mustafa Kemal Paşa, Kral Konstantin ve Milli Mücadele'ye muhalif gazetecileri konu alan karikatürler çizmiştir. Sonuç olarak içerik analizi ile karikatürlerin incelendiği bu çalışmada Milli Mücadele döneminde halka moral veren bir unsur olarak yer alan Gülyüz dergisi

yayınlarıyla ve Sedat Simavi ise dönemde yaşanan güncel olaylarla bağlantılı çizdiği karikatürleriyle Milli Mücadele’yi savunmuş ve bu doğrultuda yayınlar gerçekleştirmiştir.

Milli Mücadele döneminde toplumsal birlikteliği ve milli ruhu canlı tutmak için birçok mizah yayını yapılmıştır. Sedat Simavi ve Güteryüz dergisindeki karikatürleri özelinde yapılan bu çalışma sonrasında aynı dönemdeki yapılan mizah yayınları ayrıntılı bir şekilde çalışılabilir.

Kaynakça

AnaBritannica (2000). "Karikatür", Ana Yayınları, Cilt XIII, s 4-5.

Akbaba, B., Birbudak, T. S. (2009). “Millî Mücadele ve Cumhuriyet Dönemi Mizah Basınında Mustafa Kemal Atatürk İmajı”. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*. Sayı: 29, 1250-1274.

Çeviker, T. (1991). *Gelişim Sürecinde Türk Karikatürü*, C.: III, İstanbul: Adam Yayınları.

Değirmencioglu, G. (2015). Milli Mücadele Dönemi’nde Mizah Basını: “Güteryüz” Mizah Gazetesinde Yayımlanan Karikatürlerin İçerikleri Üzerine Bir İnceleme. *Global Media Journal Turkish Edition*, Sayı: 6, 202-219.

Demirkol, G. (2015). “Kurtuluş Savaşı’nda Mizahın İki Cephesi: Güteryüz, Aydede’ye Karşı”. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, Sayı:41, s:139-169.

Gökman, M. (1970) *Sedat Simavi Hayatı ve Eserleri*, İstanbul: Apa Ofset.

İnuğur, N. (2002). *Basın ve Yayın Tarihi*, İstanbul: Der Yayınları.

İnuğur, N. (1992). *Türk Basın Tarihi*, İstanbul: Gazeteciler Cemiyeti Yayınları.

Kültür ve Turizm Bakanlığı (2004). “Milli Mücadele Karikatürleri Albümü”. <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/13934,millimucadelekarikaturleri-2pdf.pdf?0>
Erişim Tarihi: 14.06.2019.

Okay, C. (2004). *Dönemin Mizah Dergilerin Millî Mücadele Karikatürleri*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Şen, İ. (2003). *Asiden Gaziye Karikatürlerde Atatürk 1919–1938*. İstanbul: Sarnıç Yayınları.

Topuz, H. (1986). *İletişimde Karikatür ve Toplum*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

İnternet Kaynakçası:

TDK (2019). <http://sozluk.gov.tr/> Erişim Tarihi: 20.06.2019.